

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2022
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Historia
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Termin egzaminu:</i>	17 maja 2022 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2022 r.

Opracowanie

Włodzimierz K. Kowalczyk (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

dr Henryk Palkij (OKE w Krakowie)

Wacław Suski (OKE we Wrocławiu)

Sylwia Derda (OKE w Warszawie)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Andrzej Kaptur (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie

Plac Europejski 3, 00-844 Warszawa

tel. 22 457 03 35, fax 22 457 03 45

e-mail: info@oke.waw.pl

www.oke.waw.pl

Spis treści

Opis arkusza maturalnego	4
Dane dotyczące populacji zdających	4
Przebieg egzaminu	5
Podstawowe dane statystyczne	6
Komentarz	17

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku 2022 egzamin maturalny z historii był przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 16 grudnia 2020 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie rozszerzonym składał się z 29 zadań otwartych i zamkniętych, w których uwzględniono historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku. Wszystkie zadania zawierały materiał źródłowy, na podstawie którego należało je rozwiązać, wykorzystując przy tym własną wiedzę. Ostatnie zadanie w arkuszu polegało na napisaniu rozszerzonej odpowiedzi na jeden z pięciu tematów, uwzględniających wszystkie epoki historyczne. Do realizacji tematów z historii XIX (temat 4.) i XX wieku (temat 5.) należało wykorzystać dodatkowe źródła załączone na końcu arkusza egzaminacyjnego.

Większość zadań sprawdzała wiadomości i umiejętności opisane dla przedmiotu historia na IV etapie edukacyjnym (głównie z zakresu rozszerzonego, lecz również podstawowego), a część z nich odnosiła się do wymagań egzaminacyjnych dla III etapu edukacyjnego (gimnazjum). Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać 50 punktów, z czego za dłuższą wypowiedź można było otrzymać 12 punktów, a za rozwiązanie zadań otwartych i zamkniętych – 38 punktów.

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających		3396
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	3016
	z techników	378
	z branżowej szkoły II stopnia	2
	ze szkół na wsi	81
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	447
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	773
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	2095
	ze szkół publicznych	2927
	ze szkół niepublicznych	469
	kobiety	1600
	mężczyźni	1796
	bez dysleksji rozwojowej	2763
	z dysleksją rozwojową	633

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 37 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Historycznej.

¹ Załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. poz. 493, z późn. zm.).

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	62
	słabowidzący	5
	niewidomi	2
	słabosłyszący	6
	niesłyszący	1
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	4
Ogółem		80

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			17 maja 2022
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			475
Liczba zespołów egzaminatorów			7
Liczba egzaminatorów			107
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			4
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	1
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	1
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			166

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2016 r., poz. 2223, z późn. zm.).

³ Ustawa o systemie oświaty (Dz.U. z 2021 r. poz. 1915, z późn. zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

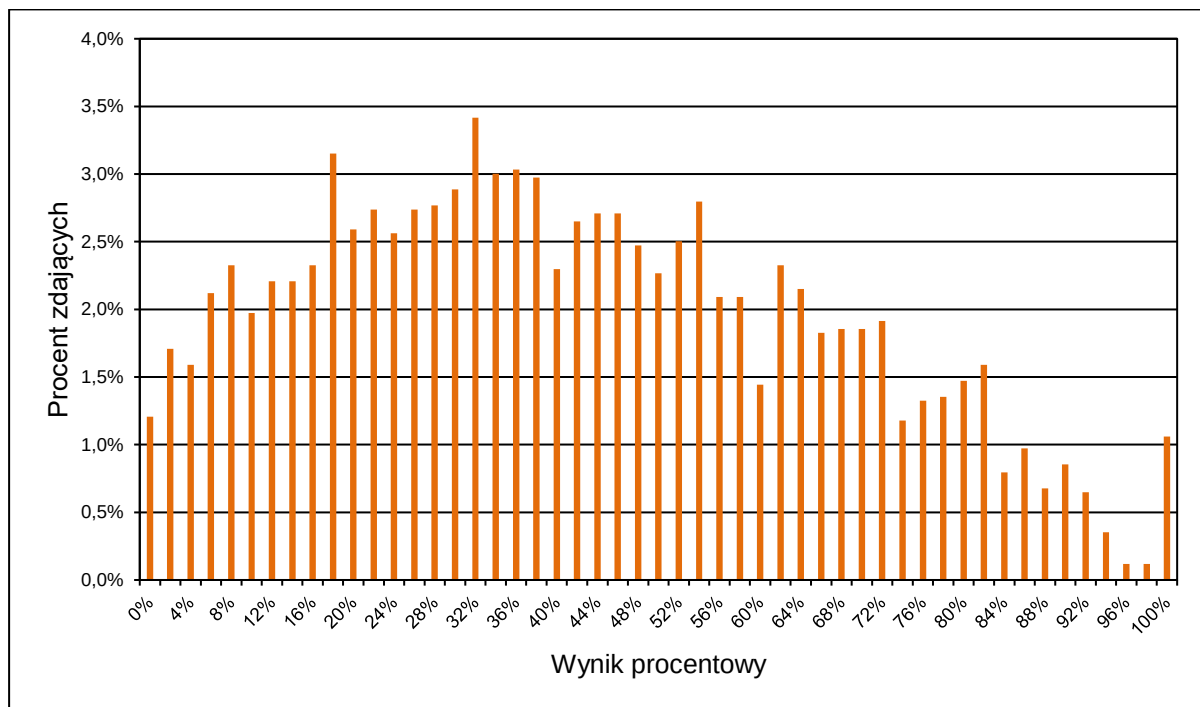

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	3396	0	100	40	32	42	24
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	3016	0	100	42	32	44	25
z techników	378	0	100	26	26	27	18

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2021			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe <i>Gdy wymaganie szczegółowe dotyczy materiału III etapu edukacyjnego, dopisano (G), a gdy zakresu podstawowego IV etapu, dopisano (P).</i>	Poziom wykonania zadania (%)
1.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	I. Starożytność. 1. Cywilizacje Bliskiego Wschodu. Zdający: 2) rozpoznaje cechy charakterystyczne najważniejszych osiągnięć kulturowych cywilizacji bliskowschodnich w zakresie architektury, sztuki, nauki i pisma. II. Średniowiecze. 1. Bizancjum i Zachód a świat islamu. Zdający: 2) rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji islamskiej w zakresie architektury, sztuki i nauki.	0,65
2.	III. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	I. Starożytność. 4. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Zdający: 4) rozpoznaje dokonania kulturowe Rzymian w dziedzinie [...] architektury [...].	0,72
3.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	I. Starożytność. 3. Ekspansja w świecie greckim i rzymskim. Zdający: 1) porównuje kolonizację grecką z fenicką w basenie Morza Śródziemnego; 3) charakteryzuje ekspansję rzymską [...].	0,23
4.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	II. Średniowiecze. 1. Bizancjum i Zachód a świat islamu. Zdający: 1) charakteryzuje kręgi kulturowe: [...] bizantyjski [...].	0,32
5.1.	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej [...]; dostrzega zmienność i dynamikę	II. Średniowiecze. 4. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Zdający:	0,48

	wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych. II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	3) rozpoznaje tendencje [...] decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.	
5.2.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny.	II. Średniowiecze. 4. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Zdający: 3) rozpoznaje tendencje [...] decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.	0,59
6.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	II. Średniowiecze. 5. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Zdający: 2) opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz ocenia społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim.	0,62
7.1.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	II. Średniowiecze. 7. Polska w XIV–XV w. Zdający: 4) charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej.	0,29
7.2.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	II. Średniowiecze. 2. Europa wczesnego średniowiecza. Zdający: 4) charakteryzuje funkcjonowanie władzy [...] w systemie feudalnym. 7. Polska w XIV–XV w. Zdający: 3) wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z [...] Litwą w XIV–XV w.	0,48
8.1.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście	III. Dzieje nowożytne. 2. Europa w XVI–XVII w. Zdający:	0,74

	epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny.	2) wyjaśnia [...] uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując główne nurty [...].	
8.2.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	III. Dzieje nowożytne. 2. Europa w XVI–XVII w. Zdający: 2) wyjaśnia [...] uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując główne nurty [...]; 3) opisuje mapę wyznaniową Europy w XVI w.	0,53
9.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	III. Dzieje nowożytne. 3. Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej. Zdający: 1) opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce [...]; 2) ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej [...].	0,63
10.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny.	III. Dzieje nowożytne. 3. Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej. Zdający: 3) opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje stosunki z sąsiadami w XVI w. [...].	0,29
11.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	III. Dzieje nowożytne. 2. Europa w XVI–XVII w. Zdający: 1) rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego [...]; 7) [...] rozpoznaje główne dokonania epoki baroku.	0,30
12.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje	III. Dzieje nowożytne. 5. Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII w. Zdający: 5) porównuje przyczyny [...] rewolucji [...] francuskiej.	0,70

	źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny.		
13.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	IV. Wiek XIX. 4. Walka o niepodległość Polski w okresie niewoli narodowej. Zdający: 3) wyjaśnia [...] charakter i skutki powstań narodowych.	0,15
14.1.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny.	IV. Wiek XIX. 3. Ideologie XIX w. Zdający: 2) wyjaśnia związki pomiędzy ideologiami liberalnymi i nacjonalistycznymi a europejskimi ruchami niepodległościowymi i zjednoczeniowymi, Wiosnę Ludów [...].	0,62
14.2.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	IV. Wiek XIX. 5. Społeczeństwo polskie w okresie zaborów w XIX w. Zdający: 3) wyjaśnia [...] skutki emigracji w XIX w. oraz ocenia aktywność polityczną, militarną i kulturalną Polaków w Europie.	0,79
15.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	IV. Wiek XIX. 3. Ideologie XIX w. Zdający: 2) wyjaśnia związki pomiędzy ideologiami liberalnymi i nacjonalistycznymi a europejskimi ruchami niepodległościowymi i zjednoczeniowymi [...], zjednoczenie Włoch [...].	0,40
16.1.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	IV. Wiek XIX. 5. Społeczeństwo polskie w okresie zaborów w XIX w. Zdający: 1) wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny odmiennego rozwoju gospodarczego ziem polskich w trzech zaborach; 2) analizuje strukturę społeczeństwa w [...] zaborach.	0,28

16.2.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	IV. Wiek XIX. 5. Społeczeństwo polskie w okresie zaborów w XIX w. Zdający: 2) analizuje strukturę społeczeństwa w trzech zaborach; 3) wyjaśnia przyczyny [...] emigracji w XIX w. [...].	0,22
17.	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej [...]. II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	IV. Wiek XIX. 3. Ideologie XIX w. Zdający: 2) wyjaśnia [...] zjednoczenie [...] Niemiec.	0,63
18.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 6. Europa i świat w XIX w. Zdający: 4) rozpoznaje dorobek kulturowy XIX w.	0,47
19.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	III. Dzieje nowożytne. 5. Oświecenie, absolutyzm oświecony i rewolucje XVIII w. Zdający: 5) porównuje przyczyny oraz charakter rewolucji amerykańskiej i francuskiej. 6. Rzeczpospolita w XVIII w. Reformy oświeceniowe i rozbiory. Zdający: 2) charakteryzuje [...] walkę zbrojną o utrzymanie niepodległości w drugiej połowie XVIII w.	0,39
20.	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z [...] dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych. II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego [...].	V. Wiek XX. 4. Odbudowa niepodległości i życie polityczne II Rzeczypospolitej. Zdający: 3) opisuje główne ugrupowania polityczne II Rzeczypospolitej, ich aktywność w życiu politycznym oraz przywódców; 4) wyjaśnia przyczyny kryzysu demokracji parlamentarnej w II Rzeczypospolitej; charakteryzuje przyczyny i konsekwencje przewrotu majowego.	0,17

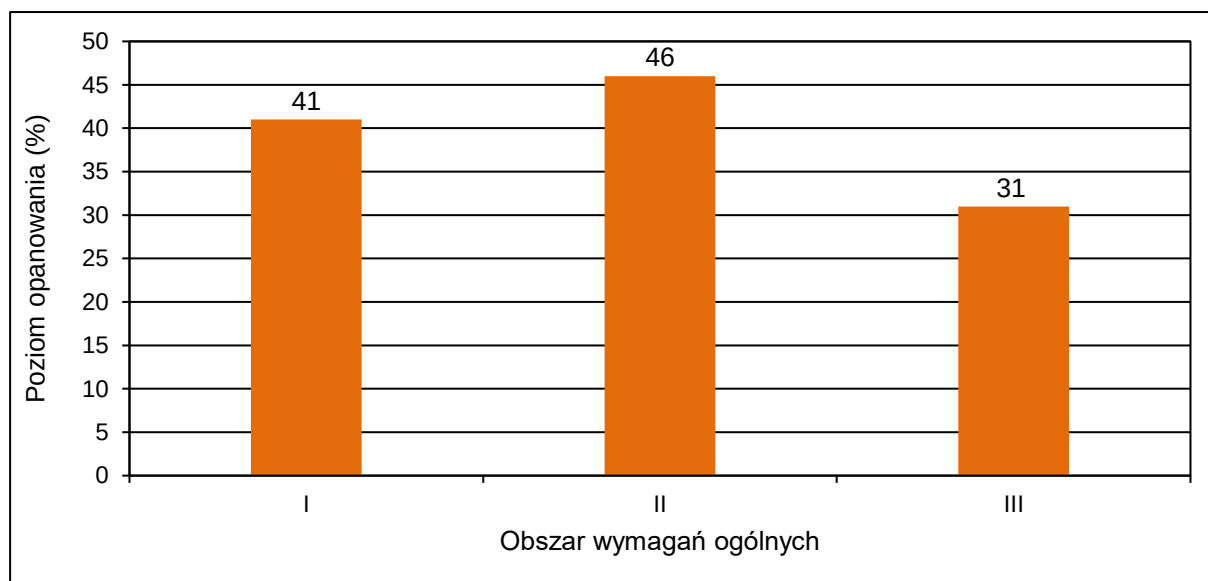
21.1.	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej [...]. II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 2. Kryzys demokracji i systemy totalitarne. Zdający: 3) porównuje systemy totalitarne oraz charakteryzuje ich imperialne cele; 4) ocenia politykę świata zachodniego wobec totalitaryzmu nazistowskiego i komunizmu; wyjaśnia genezę II wojny światowej.	0,47
21.2.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 2. Kryzys demokracji i systemy totalitarne. Zdający: 4) ocenia politykę świata zachodniego wobec totalitaryzmu nazistowskiego [...]. 1. Europa i świat po I wojnie światowej. Zdający: 1) opisuje następstwa wojny, wyróżniając konsekwencje polityczne [...]. (G)	0,40
22.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 6. Europa i świat podczas II wojny światowej. Zdający: 1) opisuje główne etapy II wojny światowej [...]. 7. Europa pod okupacją niemiecką i Holokaust. Zdający: 1) charakteryzuje politykę III Rzeszy wobec społeczeństw okupowanej Europy [...].	0,42
23.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 8. Okupacja niemiecka i radziecka na ziemiach polskich. Zdający: 6) [...] charakteryzuje czyn zbrojny powstania warszawskiego. 9. Europa i świat w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych. Zdający: 1) opisuje [...] społeczno-gospodarcze i polityczne skutki wojny [...]. (PP)	0,49
24.	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej [...]. II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 9. Europa i świat w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych. Zdający: 3) wyjaśnia genezę zimnej wojny i rozpoznaje jej przejawy w stosunkach pomiędzy ZSRR a Stanami Zjednoczonymi; 4) charakteryzuje problem niemiecki po II wojnie światowej.	0,27

25.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; [...]; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 13. Polska w latach 1944–1948. Zdający: 1) [...] analizuje polityczno-społeczne i gospodarcze skutki zmiany granic; 3) rozpoznaje charakterystyczne cechy okresu odbudowy i przebudowy gospodarki, z uwzględnieniem reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu.	0,27
26.1.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 12. Europa Środkowo-Wschodnia po II wojnie światowej. Zdający: 2) wyjaśnia przyczyny zmian w polityce zagranicznej ZSRR i w polityce wewnętrznej państw satelickich ZSRR po 1956 r.	0,40
26.2.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 12. Europa Środkowo-Wschodnia po II wojnie światowej. Zdający: 2) wyjaśnia przyczyny zmian w polityce zagranicznej ZSRR i w polityce wewnętrznej państw satelickich ZSRR po 1956 r.	0,70
27.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego [...]; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 13. Polska w latach 1944–1948. Zdający: 2) charakteryzuje główne etapy przejmowania władzy przez komunistów w Polsce, z uwzględnieniem działań opozycji legalnej [...]. 15. Polska w latach 1956–1980. Zdający: 1) charakteryzuje [...] etapy: 1956–1970 i 1970–1980. 16. Polska w latach 1980–1989. Zdający: 3) opisuje przyczyny i skutki obrad „Okrągłego Stołu”.	0,09
28.	II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].	V. Wiek XX. 16. Polska w latach 1980–1989. Zdający: 1) wyjaśnia ideę Solidarności i jej wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce; 3) opisuje przyczyny i skutki obrad „Okrągłego Stołu”. 17. Narodziny III Rzeczypospolitej. Zdający: 1) wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania procesu odbudowy demokratycznego państwa po 1989 r.	0,35

29.	Temat 1	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej [...] dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych. III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy.	I. Starożytność. 3. Ekspansja w świecie greckim i rzymskim. Zdający: 2) charakteryzuje [...] ekspansję Aleksandra Wielkiego.	0,31
	Temat 2	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia [...]; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych. III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy.	II. Średniowiecze. 3. Europa w okresie krucjat. Zdający: 2) charakteryzuje polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania oraz ocenia skutki wypraw krzyżowych [...].	
	Temat 3	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych. III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy.	III. Dzieje nowożytne 3. Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej. Zdający: 1) opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce, w tym sejmików, sejmu, senatu i sejmu elekcyjnego; ocenia demokrację szlachecką; 2) ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim; 3) opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje stosunki z sąsiadami w XVI w.; 4) ocenia zmiany w relacjach polsko-litewskich w XVI w.; 5) ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie.	

Temat 4	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych. II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny. III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy.	IV. Wiek XIX. 1. Europa napoleońska. Zdający: 1) opisuje kierunki podbojów Napoleona; charakteryzuje napoleońską ideę imperium; 2) wskazuje przykłady i wyjaśnia przyczyny zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona; 3) charakteryzuje ustrój polityczny Księstwa Warszawskiego.	
Temat 5	I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych. II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny. III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy.	V. Wiek XX 14. Polska w latach 1948–1956. Zdający: 1) porównuje procesy stalinizacji państwa polskiego i państw Europy Środkowo-Wschodniej; 2) charakteryzuje system polityczny i społeczno-gospodarczy Polski w okresie stalinowskim; 3) rozpoznaje charakterystyczne cechy gospodarki centralnie planowanej i ocenia jej skutki; 4) charakteryzuje zjawisko socrealizmu w literaturze i sztuce.	

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

Komentarz

Analiza jakościowa zadań

Podstawą egzaminu maturalnego z historii były wymagania egzaminacyjne dla tego przedmiotu zawarte w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 16 grudnia 2020 r. Egzamin maturalny z historii weryfikował stopień opanowania wiedzy i umiejętności tam opisanych. Zadania w arkuszu reprezentowały różnorodne wymagania ogólne i szczegółowe określone głównie dla IV etapu edukacyjnego w zakresie rozszerzonym i niekiedy podstawowym, ale również odnosiły się do wymagań przypisanych do etapu III (gimnazjum). Każde zadanie zostało wyposażone w jeden lub kilka materiałów źródłowych, co miało na celu sprawdzenie przede wszystkim umiejętności złożonych, głównie umiejętności analizy i interpretacji źródeł (narracyjnych, ikonograficznych, kartograficznych, statystycznych, genealogicznych), a także umiejętności samodzielnego tworzenia narracji historycznej w krótkiej i długiej formie. W całym arkuszu kilka poleceń miało formę zadań zamkniętych (zadania typu „prawda/fałsz”, „wielokrotnego wyboru”, „na dobieranie”), dominowały jednak zadania otwarte, polegające na udzieleniu krótkiej odpowiedzi. Ostatnie zadanie w arkuszu wymagało od zdających napisania rozszerzonej wypowiedzi na jeden z pięciu zaproponowanych tematów.

Tegoroczny arkusz okazał się dla zdających minimalnie łatwiejszy niż ubiegłoroczny – średni poziom wykonania to 42% (w roku 2021 – 40%). Warto także zaznaczyć utrzymanie się istotnej różnicy między średnim wynikiem absolwentów liceów ogólnokształcących (44%) i absolwentów techników (27%) – w ubiegłym roku było to odpowiednio 42% i 23%. Z analizy poziomu łatwości zadań maturalnych wynika, że trzy zadania okazały się dla zdających zadaniami bardzo trudnymi: 27. (poziom wykonania – 9%), 13. (poziom wykonania – 15%), 20. (poziom wykonania – 17%). Dwadzieścia jeden zadań było trudnych dla zdających (poziom wykonania 20%–49%) – w tej grupie najwięcej problemów sprawiały zadania: 16.2. (poziom wykonania – 22%), 3. (poziom wykonania 23%), 24. i 25. (poziom wykonania – 27%). Najmniej trudności tegorocznym maturzystom przysporzyły zadania: 14.2. (poziom wykonania – 79%), 8.1. (poziom wykonania – 74%), 2. (poziom wykonania – 72%). Niżej zostanie przedstawiona analiza jakościowa wybranych zadań, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej oraz najlepiej, wraz z analizą nieprawidłowych i prawidłowych rozwiązań.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Najtrudniejszym zadaniem w tegorocznym arkuszu okazało się zadanie 27., które sprawdzało znajomość głównych elementów biografii najważniejszych postaci z najnowszej historii Polski. Ponadto zadanie badało umiejętność analizy wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych zachodzących w Polsce od lat czterdziestych do schyłku lat osiemdziesiątych XX wieku. Jego wyposażeniem źródłowym były trzy fragmenty biogramów, przytoczone z *Abecadła Kisiela* Stefana Kisielewskiego. We fragmencie 1. podano informacje, które odnoszą się do działań Edwarda Gierka, np. budowa Huty Katowice. Fragment 2. dotyczy Stanisława Mikołajczyka, wskazuje na to informacja o uzyskanej przez jego partię liczbie mandatów w sfałszowanych wyborach z 1947 roku. W ostatnim fragmencie mowa jest o Tadeuszu Mazowieckim, wskazuje na to informacja, że był pierwszym niekomunistycznym premierem Polski. Tylko 9% zdających udzieliło poprawnej odpowiedzi, tzn. dopisało trzy

prawidłowe nazwiska do odpowiednich fragmentów tekstów. Z analizy odpowiedzi zdających wynika, że najczęściej podawali dwa poprawne nazwiska – Edwarda Gierka i Tadeusza Mazowieckiego. Zdecydowana większość zdających nie potrafiła dopisać właściwego nazwiska do drugiego fragmentu biogramu, w którym była mowa o dokonaniach i działaniach podejmowanych przez Stanisława Mikołajczyka – szefa największej opozycyjnej partii w Polsce w tym czasie. Część zdających nie poradziła sobie zupełnie z rozwiązaniem zadania. Nie była w stanie dopisać ani jednego poprawnego nazwiska do fragmentu biogramu.

Kolejnym trudnym zadaniem w tegorocznym arkuszu okazało się zadanie 13., które sprawdzało znajomość najważniejszych wydarzeń z okresu historii Polski po rozbiorach, czyli powstań narodowych. Wyposażeniem źródłowym zadania były fragmenty dwóch opracowań historycznych opisujących skutki powstań. Zadaniem zdających było przeanalizowanie źródeł, rozstrzygnięcie, czy odnoszą się one do skutków tego samego powstania, oraz uzasadnienie odpowiedzi. W uzasadnieniu swej decyzji zdający mieli odwołać się do obu źródeł. Tylko 15% osób wykonało prawidłowo to zadanie. Pomimo tego, że polecenie odnosiło się do najbardziej podstawowej wiedzy o powstaniach narodowych, część zdających dokonała rozstrzygnięcia, opierając się tylko na analizie tekstów bez podania nazwy jakiegokolwiek powstania (przykłady 1. i 2.). Zdający, którzy podejmowali nieprawidłowe rozstrzygnięcie, nie potrafili prawidłowo wskazać powstań, do których odnoszą się obydwie teksty, a najczęściej wskazywali na powstanie styczniowe i listopadowe (przykłady 3. i 4.). Także ci maturzyści, którzy w odpowiedzi podawali prawidłowe rozstrzygnięcie, w uzasadnieniu często wskazywali powstanie listopadowe lub styczniowe (przykłady 5. i 6.). Nawet postać Jana Henryka Dąbrowskiego nie ułatwiała zadania zdającym, którzy nie potrafili przyporządkować jego działalności do odpowiedniego powstania (przykłady 7. i 8.). Tylko nieliczni podawali prawidłowe rozstrzygnięcie i uzasadnienie (przykład 9.).

Przykład 1.

Rozstrzygnięcie: ...NIE.....

Uzasadnienie: W pierwszym źródle, pochodzący z Polski byli kierowali do miast francuskich, nie Paryża - pod ich tam nie chcieli. Z kolei w 2r. 2, Paryż - głównym ośrodkiem osiedlenia się emigrantów - nie może w tych źródłach chodzić o to samo powstanie.

Przykład 2.

Rozstrzygnięcie: Nie.....

Uzasadnienie: W źródle pierwszym fala emigrantów została skierowana do prowincjonalnych miasteczek, natomiast w źródle drugim fala emigrantów napłynęła wprost do Paryża.

Przykład 3.

Rozstrzygnięcie: ~~NIE~~ TAK

Uzasadnienie: W dądownie źródła jest mowa o powstaniu ^{sygnalizacji} ~~politycznej~~ i emigracji do Francji.

Przykład 4.

Rozstrzygnięcie: TAK.....

Uzasadnienie: W źródle 1 jest mowa o klęsce powstania listopadowego ponieważ to Antoine Dudek Filip sprowadził go do Francji podczas powstania listopadowego (1830) i dzięki do protestów w Paryżu. Natomiast źródło 2 mówi o skłonności emigracji, natomiast o programie powstania listopadowego.

Przykład 5.

Rozstrzygnięcie: NIE.....

Uzasadnienie: Źródło nr 1 wspomina o Rządzie Narodowym - instytucja powstania listopadowego, natomiast gen. Jan Henryk Dąbrowski działał w latach powstania styczniowego. + skłócenie po klęsce - obóz białych i czerwonych w pow. styczniowym

Przykład 6.

Rozstrzygnięcie: Nie.....

Uzasadnienie: Źródło 1 informuje iż generał Kniaziński był przedstawicielem rządu narodowego co wskazuje na powstanie styczniowe zaś źródło 2 wskazuje na Jana Henryka Dąbrowskiego co wskazuje na powstanie listopadowe.

Przykład 7.

Rozstrzygnięcie: *Nie*.....

Uzasadnienie: *Źródło 1 dotyczy powstania listopadowego, źródło 2. w którym przedsta-
wiony został Jan Henryk Dąbrowski miało miejsce znaczące wydarzenie.*

Przykład 8.

Rozstrzygnięcie: *Nie*.....

Uzasadnienie: *Źródło 1 dotyczy skutków powstania listopadowego,
wpływu na politykę w tym czasie Ludwika Filipa, źródło 2 odnosi się
do żołnierzy walczących z armią Napoleona, wskazuje na to istnienie
Agencji oraz Delegacji.*

Przykład 9.

Rozstrzygnięcie: *Nie*.....

Uzasadnienie: *Źródło 2 dotyczy skutków insurekcji
kościuszkowskiej, o czym świadczą organizacje
Agencji i Delegacji, a Fragment 1 wspomina Ludwika
Filipa będącego królem Francji podczas powstania listopadowego.*

Innym zadaniem, które sprawiło dużo trudności zdającym, okazało się zadanie 20., które sprawdzało umiejętność analizy źródła ikonograficznego, jakim była ulotka wyborcza z wierszykiem oraz fragmentu relacji z przebiegu zamachu majowego. Zdający miał rozstrzygnąć, czy ulotka powstała przed czy po wydarzeniach opisanych w tekście, a następnie uzasadnić swoją odpowiedź. W uzasadnieniu należało odwołać się do obydwu źródeł. Tylko 17% zdających wykonało prawidłowo to zadanie. Pierwszą trudnością było właściwe usytuowanie w czasie wydarzeń przedstawionych w źródłach (przykłady 10. i 11.). Kolejnym problemem było zidentyfikowanie wydarzeń przedstawionych w źródłach (przykład 12.). Nawet wtedy, gdy zdający dokonywali prawidłowego rozstrzygnięcia, w uzasadnieniu popełniali błędy merytoryczne (przykłady 13. i 14.). Tylko niewiele odpowiedzi było w pełni poprawnych (przykłady 15. i 16.).

Przykład 10.

Rozstrzygnięcie: Pred

Uzasadnienie: W tekście mowa o przewrocie majowym
 czyli o zmianie władzy w medynowejnej
 Polsce, natomiast ilustracja informuje o sytuacji politycznej
 sprzed zamach o czym świadczy np. "centrolew"

Przykład 11.

Rozstrzygnięcie: Pred

Uzasadnienie: Źródło 2 opisuje wydarzenia związane z
 przewrotem majowym, które miały miejsce przed
 1. majem (czyli po, zdemokratyzacji kraj - symboli dionizja przedkole
 państwowego, przez Józefa Piłsudskiego).

Przykład 12.

Rozstrzygnięcie: po

Uzasadnienie: W źródle 2 ukazane jest nagie imię
 na dany zni przez wzgląd na ^{tytuł} zagrożenie
 precyzyjne.

Przykład 13.

Rozstrzygnięcie: Nie

Uzasadnienie: Źródło 2 mówi o charakterze majowym,
 a źródło 1 ukazuje sytuację polityczną po
 charakterze majowym, który na koniec jest napis
 dosyć, który był późniejszym przewrotem

Przykład 14.

Rozstrzygnięcie: po

Uzasadnienie: Ulotka nawiązuje do wydarzeń
 z maja 1926 roku. Następnie władzę przejął
 majowy a Piłsudski obalił rząd centrolew.

Przykład 15.

Rozstrzygnięcie: *po*.....

Uzasadnienie: *Ponieważ źródło 2 opisuje samych macedończyków z 1926 r., a przedstawiany w źródle 1 centurion powstał później.*

Przykład 16.

Rozstrzygnięcie: *po*.....

Uzasadnienie: *Ułotka wyborowa pochodzi z listy centurionów, a ta powstała po zomach macedończyków, o których mowa w źródle 2. Wskazuje na to również ostateczne porządki i premiera Witoska, który nie mógł dłużej rozumu królowi.*

Trudne dla tegorocznych maturzystów było również zadanie 3. W tym przypadku sprawdzano umiejętności analizy i interpretacji fragmentu opracowania historycznego (źródło 1.) oraz analizy planu miasta, czyli źródła kartograficznego (źródło 2.). Posiadanie przez zdających umiejętności sytuowania wydarzeń w czasie i przestrzeni, czyli dwóch zasadniczych elementów nauki historycznej, pozwalało poprawnie rozwiązać zadanie. Aby udzielić poprawnej odpowiedzi, należało wykonać kilka czynności. Po pierwsze, zdający musieli dokonać poprawnego rozstrzygnięcia. Kolejną czynnością było sformułowanie uzasadnienia, odwołującego się do informacji zawartych w obu źródłach. Pierwszym źródłem użytym w zadaniu był fragment opracowania historycznego, w którym przedstawiono najważniejsze wydarzenia z dziejów Kartaginy. W tekście podano informację o przybliżonym czasie założenia miasta oraz zniszczeniu go przez Rzymian. Informacje te potwierdzały, że tekst dotyczy Kartaginy, miasta założonego przez Fenicjan. Takie elementy jak charakterystyczny kształt, położenie geograficzne miasta oraz zaznaczone na planie budowle (np. Hagia Sophia), pozwalały ustalić, że plan ze źródła 2. dotyczy Konstantynopola. Zadanie okazało się trudne dla zdających (poziom wykonania – 23%). Poniższe przykłady ukazują najbardziej typowe poprawne rozwiązania. Zdający, uzasadniając poprawne rozstrzygnięcie, najczęściej odwoływali się do informacji dotyczących Kartaginy oraz Konstantynopola (przykłady 17. i 18.)

Przykład 17.

Rozstrzygnięcie: *Nie*.....

Uzasadnienie: *Źródło 1. opisuje starożytne miasto, Kartaginę, która została zniszczona przez Rzymian po wojnach punickich, natomiast źródło 2. przedstawia Konstantynopol, nie to widać wskazuje położenie przy cieśninie Bosfor.*

Przykład 18.

Rozstrzygnięcie: Nie.....

Uzasadnienie: Opis zawarty w źródle 1. dotyczy Kartaginy, na co wskazuje informacja o zniszczeniach dokonanych tam przez Rzymian (całkowite zniszczenie miasta i zapalenie greńki). Plan miasta ukazany w źródle 2. dotyczy Konstantynopola, na co wskazuje m.in. budowa, jaką jest Hagia Sophia.

Z analizy udzielanych przez zdających odpowiedzi wynika, że stosunkowo dużą liczbę błędów popełnili na pierwszym etapie rozwiązywania zadania. Niepoprawnie rozstrzygali, czy oba źródła dotyczą tego samego miasta (przykład 19.).

Przykład 19.

Rozstrzygnięcie: tak.....

Uzasadnienie: oba źródła wskazują na trójkątny kształt półwyspu na którym ulokowane jest miasto, w obu źródłach są grube mury, dwa porty - obrotowy dla floty wojennej i prostokątny - dla floty handlowej, zamkniętych basenach.

Wielu zdających, mimo poprawnego rozstrzygnięcia, popełniało błędy merytoryczne w uzasadnieniu lub ich argumentacja była ogólnikowa i powierzchowna (przykłady 20.–24.)

Przykład 20.

Rozstrzygnięcie: Nie.....

Uzasadnienie: Źródło 1 odnosi się do Kartaginy o czym świadczy fragment o całkowitym zniszczeniu miasta przez Rzymian. ~~Miasto~~ Kartagina leży na północy Afryki, a więc nie może być to miasto zwane w źródle 2. Kartagina leży na północnym wybrzeżu Afryki.

Przykład 21.

Rozstrzygnięcie: ~~tak~~ nie

Uzasadnienie: ~~Obudwa opisy dotyczy Konstantynopola, wskazuje na to układ struktury bazyliki.~~

Źródło 1 dotyczy Rzymu (z historyczną datą 753 r.p.n.e. nie zgodzi się z odkryciami), a źródło 2 to Konstantynopol (Hagia Sophia).

Przykład 22.

Rozstrzygnięcie:nie.....

Uzasadnienie: ~~Ponieważ Rzym powstał~~ ponieważ w źródle 2 pokazane jest miasto rzymskie nie co wskazuje akweduty czy kościoły a źródło 1 miasto greckie zniszczone przez Rzymian

Przykład 23.

Rozstrzygnięcie:Nie.....

Uzasadnienie: W tekście jest podane, że nie ma zabytków, a na mapie są. Wic dotyczy, ponieważ na mapie jest inne miasto niż w tekście.

Przykład 24.

Rozstrzygnięcie:Nie.....

Uzasadnienie: Mapa przedstawia ^{plan} obraz miasta innego niż jest opisane w tekście - tekst mówi o greckim mieście Ateny.

Zadaniem 11. sprawdzano umiejętność analizy wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych w kontekście epok historycznych, analizy i interpretacji źródeł historycznych oraz budowania argumentacji w oparciu o te źródła. Obudowę zadania stanowiły fotografie dwóch rzeźb przedstawiających Dawida. Pierwsza z nich (fotografia A) autorstwa Berniniego wykonana została w XVII wieku, zgodnie z założeniami stylu barokowego. Autorem drugiej rzeźby (fotografia B) jest Michał Anioł, wybitny twórca epoki renesansu. Zgodnie z poleceniem

maturzyści powinni podać nazwy dwóch stylów w sztuce reprezentowanych przez rzeźby oraz wymienić po jednej widocznej cesze każdego z tych stylów. Za odpowiedź zdający mogli otrzymać dwa punkty – po jednym za poprawną nazwę stylu wraz z jego cechą. Maksymalną liczbę punktów za rozwiązanie zadania otrzymało 30% zdających. Najczęstszym błędem było niepoprawne nazwanie jednego lub obu stylów.

W zadaniu 24., które także sprawiło wiele trudności zdającym, sprawdzana była umiejętność porządkowania w czasie wydarzeń historycznych, dotyczących okresu zimnej wojny. Zdający musieli wykazać się umiejętnością analizy i interpretacji. Zadanie sprawdzało również poziom opanowania faktografii w stopniu niezbędnym do sformułowania poprawnej odpowiedzi, tzn. właściwego rozstrzygnięcia oraz uzasadnienia odwołującego się do obu źródeł. Wyposażeniem do zadania były dwa różnego rodzaju źródła historyczne. Pierwszym był fragment opracowania historycznego, w którym opisano proces budowy muru berlińskiego i konsekwencje jego powstania. Drugim była karykatura z epoki ilustrująca tzw. pierwszy kryzys berliński, czyli blokadę Berlina z lat 1948–1949. Właściwa analiza ikonografii pozwalała ustalić, że na ilustracji umieszczono podobizny przywódców Stanów Zjednoczonych i Związku Sowieckiego J. Stalina oraz H. Trumana. Poza tym na karykaturze przedstawiono samoloty lecące z Zachodnich Niemiec do zachodniej części Berlina, czyli tzw. most powietrzny zorganizowany w 1948 roku przez Stany Zjednoczone, po wprowadzeniu blokady zachodniej części miasta przez Związek Sowiecki. Z analizy odpowiedzi zdających wynika, że duża część z nich nie potrafiła pokonać pierwszej trudności zadania, czyli dokonać właściwego rozstrzygnięcia, które z wydarzeń przedstawionych w źródłach 1. i 2. miało miejsce wcześniej (przykład 25.). Z uzasadnienia do tego błędnego rozstrzygnięcia wynika, że zdający nie potrafił poprawnie przeanalizować źródła 2. i dlatego popełnił błąd w pierwszej części zadania. Z odpowiedzi zaprezentowanej w przykładzie 26. wynika, że zdający wiedział, do jakiego wydarzenia odwołuje się źródło 1. oraz kogo przedstawiono na karykaturze, jednak nie wykonał poprawnie pierwszej, zasadniczej części zadania, czyli poprawnego rozstrzygnięcia.

Przykład 25.

Rozstrzygnięcie: *Źródło 1*.....

Uzasadnienie: *W źródle opisane jest powstanie muru berlińskiego. W karykaturze przedstawiono jest pomoc powietrzną Zachodnich Niemiec dla tyłu po drugiej stronie, jest wybudowanie muru.*

Przykład 26.

Rozstrzygnięcie: *Źródło 1*

Uzasadnienie: *Źródło opowiada o okolicznościach wybudowania muru berlińskiego, które nastąpiło przed władzą J. Stalina ukazanego na karykaturze.*

Poniższe przykłady 27. i 28. błędnych odpowiedzi wskazują, że zdający dokonywali poprawnego rozstrzygnięcia, które z wydarzeń miało miejsce wcześniej, jednak w uzasadnieniu nie potrafili podać argumentów wskazujących odpowiednią kolejność wydarzeń przedstawionych w źródłach 1. i 2. Zadanie okazało się trudne dla zdających, poziom wykonania – 27%.

Przykład 27.

Rozstrzygnięcie: 2
 Uzasadnienie: ~~ponieważ~~ nie było możliwe dostarczyć chociażby żywności, dlatego używano pakietki samolotami i zrucano je na terytorium Berlina wschodniego przez Aliantów.

Przykład 28.

Rozstrzygnięcie: 2
 Uzasadnienie: ponieważ kandydatura p. dokonuje ustopowienia rozpowszechniania się komunizmu dlatego nie została a źródło pierwsze opisuje powstanie muru berlińskiego

Przykłady 29. i 30. ukazują najbardziej typowe, poprawne rozwiązania. Zdający, uzasadniając poprawne rozstrzygnięcie, najczęściej odwoływali się do lat blokady Berlina (źródło 2.) oraz roku budowy muru berlińskiego (źródło 1.).

Przykład 29.

Rozstrzygnięcie: Źródło 2.
 Uzasadnienie: Ponieważ w źródle 2. wskazano blokadę Berlina, która miała miejsce w 1948-1949, a źródło 1. ukazuje wybudowanie muru berlińskiego w roku 1961.

Przykład 30.

Rozstrzygnięcie: 2
 Uzasadnienie: Źródło 1. mówi o ujęciach pociągów blokadę Berlina, które miały miejsce w 1948/49, a Źródło 2. mówi o roku 1961, do budowy muru berlińskiego w latach 60' XX w.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

Najłatwiejszym dla zdających zadaniem w tegorocznym arkuszu okazało się zadanie 14.2. (poziom wykonania 79%). Sprawdzało ono umiejętność analizy źródła historiograficznego. Zdający mieli uzasadnić, że autor tekstu krytycznie odnosi się do opisywanej postaci historycznej. W większości przypadków zdający prawidłowo wskazywali na pejoratywne określenia zawarte w tekście, zdradzające negatywny stosunek autora do postaci Ludwika Mierosławskiego. Poniższe przykłady ilustrują najczęstsze prawidłowe sposoby argumentacji.

Przykład 31.

Autor tekstu uważa, że Mierosławski trudnił się mołusoską wyprawą wojny, oraz lekceważył brak wyszkolonej armii i zaopatrzenia.

Przykład 32.

Autor używa niedochwanych negatywnie określeń jak „trudnił się”, „lekceważące zasady” w kontekście umiarkowanych działań Mierosławskiego. Podkreśla tym, że nie jest zwolennikiem tych zachowań.

Przykład 33.

Autor tekstu podkreśla w Stanach „lekceważące zasady organizacji” brak przygotowania Mierosławskiego oraz pokazuje jego niewłaściwe na jego miejsce powstanie w 3 rozporządzenia jako nieproporcjonalne.

Przykład 34.

~~Podkreśla~~ Autor twierdzi, że Mierosławski oparł swój plan na włudach oraz, że lekceważył przygotowania do powstania.

Innym zadaniem, które w tegorocznym arkuszu wypadło najlepiej, było zadanie 8.1. Polecenie wymagało od zdających, aby porównali zawarte w źródle 1. opisy dwóch doktryn religijnych i przedstawili po jednym podobieństwie i jednej różnicy między nimi. Za zrealizowanie obu elementów można było uzyskać 2 punkty, za podanie tylko podobieństwa lub tylko różnicy – 1 punkt. Poziom wykonania tego zadania to 74%. W większości przypadków zdający właściwie określali zarówno podobieństwo jak i różnicę między opisanymi doktrynami (przykłady 35., 36. i 37.).

Przykład 35.

Podobieństwo: Jedyne źródło brawy i mądrości, dla obu religii to Pismo Święte.

Różnica: Fragment A przedstawia człowieka zdolnego do pokuty i wznieszenia, nie jest sądzone przez innych, a przez siebie. W fragmencie B człowiek jest już przeznaczony na zbawienie lub potępienie. Nie licza się jego myśli.

Przykład 36.

Podobieństwo: ~~Oba~~ Obie doktryny opierają się na Biblii (a przynajmniej na fragmentach, które będą się pokrywać).

Różnica: Doktryna B twierdzi, że los ludzki jest już ~~prz~~ przesądzony przez Boga, natomiast w doktrynie A człowiek może sobie zapracować (poprzez wiarę) na zbawienie.

Przykład 37.

Podobieństwo: Obie ~~rel~~ doktryny religijne wiernych w jednego boga (monoteizm).

Różnica: ~~W~~ Według doktryny religijnej w złote 1 człowiek ma wpływ na swoje zbawienie poprzez ~~ten~~ pokutę i wiarę, natomiast w złote 2 człowiek nie ma wpływu na swój los, jest skazany w chwili urodzenia albo na potępienie, albo na zbawienie.

Stosunkowo łatwym zadaniem dla zdających (poziom wykonania – 72%) okazało się zadanie 2. Jego wyposażeniem była fotografia przedstawiająca rzymski łuk tryumfalny. Polecenie składało się z dwóch części – w pierwszej wymagano od zdających podania stosowanej w historiografii nazwy tego typu obiektów, w drugiej wyjaśnienia celu ich wznoszenia.

Zdający w większości prawidłowo realizowali obie części polecenia, uzyskując za to zadanie 1 punkt (przykłady 38., 39. i 40.). Rzadko zdarzały się odpowiedzi błędne (przykład 41.).

Przykład 38.

Nazwa: Luk triumfalny

Wyjaśnienie celu:

Uczczenie zwycięstwa militarnego

Przykład 39.

Nazwa: Luk triumfalny

Wyjaśnienie celu:

Budowla ta upamiętniała wodzów rzymskich po odniesionych przez nich zwycięstwach militarnych. Było to świadectwo wielkości wodza i państwa podkreślające znaczenie zwycięstwa.

Przykład 40.

Nazwa: Luk triumfalny

Wyjaśnienie celu:

Luki triumfalne wznoszono po zwycięskiej bitwie / wojnie.

Przykład 41.

Nazwa: tempanon

Wyjaśnienie celu:

Celem utworzenia tego typu budowli jest pochwała władcy i bogów. Na budowli widzimy również postacie, które symbolizują drogę historii kraju, wydarzenia.

Zadanie rozszerzonej wypowiedzi – wypracowanie

Nadal dużo trudności sprawia zdającym zadanie wymagające napisania rozszerzonej odpowiedzi – w tym roku poziom wykonania tego zadania to 31%. Zgodnie z opisaną w *Informatorze* formułą egzaminu maturzystom zaproponowano do wyboru pięć tematów. Były one zróżnicowane zarówno pod względem epok historycznych, jak i obszarów historii (historia polityczna, gospodarcza i kultury). Dwa z nich – czwarty i piąty – wyposażono w różnorodny materiał źródłowy (źródła statystyczne, ikoniczne i tekstowe), który należało wykorzystać w tworzeniu narracji.

Tematy:

1. *Opisz ekspansję Aleksandra Wielkiego i oceń jej skutki.*
2. *Scharakteryzuj polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych oraz oceń skutki ruchu krucjatowego.*
3. *Wyjaśnij genezę i scharakteryzuj postanowienia unii lubelskiej.*
4. *Scharakteryzuj i oceń politykę Napoleona Bonaparte wobec sprawy polskiej. W pracy wykorzystaj materiały źródłowe.*
5. *Scharakteryzuj stalinizm w Polsce jako przykład systemu totalitarnego w jego wymiarze politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym. W pracy wykorzystaj materiały źródłowe.*

Zdający najchętniej wybierali, podobnie jak w latach ubiegłych, tematy z wyposażeniem źródłowym oraz temat dotyczący starożytności.

Tematy bez wyposażenia źródłowego:

1. *Opisz ekspansję Aleksandra Wielkiego i oceń jej skutki.*

Zdający, którzy zdecydowali się na wybór tego tematu najczęściej przedstawiali problem w ujęciu chronologicznym. Większość z nich tylko wspominała o początkach kariery Aleksandra, krótko wzmiankując o jego ojcu i bitwie pod Cheroneą. Najczęściej pomijano znaczenie panowania Filipa II i jego reform czy też przygotowania Aleksandra do przyszłych rządów. Zadowolano się stwierdzeniem, że Aleksander kontynuował politykę ojca. Następnie zdający przechodzili do opisu przebiegu ekspansji Aleksandra, a jako przyczynę podawano najczęściej chęć rewanżu za poprzednie wojny z Persami. Opisuując ekspansję Aleksandra, zdający skupiali się na chronologicznym przebiegu działań wojennych. Najczęściej ograniczano się do podania miejsca bitwy, jej wyniku czy daty, opisanie głównych kierunków ataków wojsk greckich. Opisanym wydarzeniom często brakowało szerszego kontekstu, gdyż ograniczano się do podania podstawowej przyczyny czy skutku. Brakowało pełniejszego wyjaśnienia opisywanych wydarzeń np. przyczyn sukcesów militarnych Aleksandra, znaczenia pobytu Aleksandra w Egipcie itp. Najczęściej ogólnikowo przedstawiano przebieg ekspansji po 331 r. p.n.e. z problemem sukcesji po jego śmierci łącznie. Rzadko pojawiało się dążenie do wskazania głównych etapów ekspansji, ich charakterystyki czy wskazania znaczenia danego etapu podbojów na tle całej ekspansji. Takie przedstawienie wydarzeń skutkowało pojawieniem się trudności w opisie skutków działań Aleksandra, a właściwie ograniczało możliwości pokazania złożoności i różnorodności opisywanych zjawisk historycznych, związków przyczynowo-skutkowych oraz ocen. Tymczasem ocena skutków działań Aleksandra stanowiła drugą część tego tematu wypracowania. Zdający zwykle wydzielali osobną część wypracowania dla pokazania polityki, jaką prowadził Aleksander na pobitym terytorium. Najczęściej opisywano próby nowej organizacji imperium, politykę nawiązywania ściślejszych związków z miejscową ludnością. Rzadko w pełniejszy sposób opisywano dążenie Aleksandra do stworzenia

nowego modelu rządzenia imperium, przejęcia dziedzictwa perskiego i egipskiego. Najczęściej dopiero w zakończeniu wypracowania zdający umieszczali opis skutków działań Aleksandra Wielkiego. Tutaj pojawiały się właśnie opisy dążenia do współpracy z lokalnymi społecznościami i kulturami, czy mieszania się elementów greckich i wschodnich w kulturę hellenistyczną. Sam problem kultury hellenistycznej zdający traktowali bardzo zdawkowo, czasem nawet w ogóle nie pojawiało się pojęcie „kultura hellenistyczna”, czy „okres hellenistyczny”. Ponadto charakterystycznym było to, że ograniczano się do bardzo ogólnych wzmianek i brakowało przykładów, na czym ta kultura miała polegać. W ogóle nie było mowy o przykładach z historii sztuki, czyli podania przykładów dzieł i ich charakterystyki, czy ogólniejszego opisu kultury hellenistycznej. Zdający nie potrafili scharakteryzować świata hellenistycznego powstałego po śmierci Aleksandra Wielkiego. Czasem ogólnie wspominali, że powstały odrębne państwa, ale nie podawali żadnych przykładów ze sfery politycznej, gospodarczej czy kulturowej, które miałyby służyć ich bliższej charakterystyce czy wskazaniu na czym polegał nowy, hellenistyczny charakter tych państw. Najczęściej zadowalali się stwierdzeniem, że Aleksander zapoczątkował nowy okres w historii świata. W efekcie takiej konstrukcji wypracowania, gdy brakowało przedstawienia poszczególnych etapów ekspansji i związanych z nimi różnych aspektów wydarzeń (np. politycznych, militarnych, społecznych) wnioski zamieszczone w końcowej części pracy były najczęściej jednostronne i nie pokazywały złożoności zjawiska, jakim była ekspansja Aleksandra Wielkiego. Tym bardziej nie pozwalały zdającym na pokazanie różnorodnych skutków tych wydarzeń, więc tylko niewielki odsetek piszących na ten temat osiągał wysokie wyniki za swoje wypracowanie. Poniżej przykład udanej realizacji.

Przykład 42.

Historia stanowi najróżniejszą ciąg przyczynowo-skutkowy, w którym jednostki realizują większy plan wynikający z normalnych przyczyn politycznych, gospodarczych i społecznych. Czasami zdarza się jednak że bieg dziejów w znaczny sposób modyfikują działania jednej osoby. Do takich indywidualności zdecydowanie należy Aleksander Wielki. ~~Zbudował on bowiem imperium~~ Konsekwencje jego podbojów miały bowiem znaczny wpływ na rozwój historii świata. Warto zatem pochylić się nad przebiegiem ekspansji jego państwa i jej skutkami.

'Aleksander' rozpoczął swoje rządy w bardzo komfortowej pozycji. Odkupił po Filipie II silne państwo ze skuteczną i zreformowaną armią, od wygranej pod Cheroną Macedonia sprawowała hegemonię w Grecji. Sam ojciec Aleksandra planował inwazję na Persję, do Azji Mniejszej wysłano nawet wojsko z wodzem Parmenionem na czele, plany te przerwała jednak śmierć króla. Nowy władca Macedonii musiał jednak w pierwszej kolejności uporządkować sytuację w swoim władztwie. Z łatwością pokonał plemiona atakujące północne granice kraju, następnie zaś spacyfikował bunt Greków. Główny organizator zrywu – Teby – został zrównany z ziemią (z wyłączeniem domu słynnego poety Pindara). Opanowana sytuacja w kraju pozwoliła Aleksandrowi rozpocząć przygotowania do wojny z Persją.

Armia Aleksandra przekroczyła Hellespont, wyładowała w okolicach dawnej Troi, skąd rozpoczęła marsz. Niedługo później naprzeciw jej stanęły oddziały perskich satrapów. Rozpoczęła się pierwsza z wielkich ~~bitwa~~ bitań inwazji – bitwa nad rzeką Granik (334 r. p.n.e.). Wojska macedońskie odniosły w niej zwycięstwo. W następnych miesiącach ~~na~~ oddziały Aleksandra zajmowały kolejne ziemie Azji Mniejszej. W miejscowości Gordium doszło nagle do słynnego rozdzicia węzła gordyjskiego. Według podań to wtedy król Macedonii miał zdecydować, że jego celem nie będzie wyzwolenie Greków (oficjalne *casus belli*), a zajęcie całego Imperium Perskiego.

Na kolejnej wielkiej bitwie doszło w 333 r. p.n.e. Spotkały się wówczas armie Aleksandra oraz władcy Persji - Dariusza. Wojska macedońskie ponownie ~~zakończyły~~ ~~przebieg~~ pokonały Persów, co pozwoliło im na dłuższy okres względnie spokojnego podboju. Zajęte zostały wówczas wschodnie wybrzeża Morza Śródziemnego (m.in. Fenicja i ~~Egipt~~ Palestyna), słaniający opór Tyr został zniszczony. W 332 r. p.n.e. Macedończycy zajęli Egipt. Tam Aleksander udał się do świątyni w oazie Siwah, gdzie miał zostać poinformowany, iż ~~jest~~ jest synem boga.

Ostatnia z trzech wielkich bitew podboju Persji miała miejsce w 331 r. p.n.e. ~~na~~ w okolicy miejscowości Gaugamela oraz Arbela. Aleksander odniósł w niej wspaniałe zwycięstwo, po którym państwo perskie zaczęło ulegać rozkładowi. Macedończycy bez oporu zajęli najważniejsze miasta imperium (~~Babilon~~, ~~Ekbata~~, ~~Pasargady~~ (m.in. Babilon i Ekbatane)). Wojska króla spakowały również Persepolis, co miało

być zemstą za zniszczenie Akropolu podczas napaści perskiego w V w. p.n.e. Na wschodnich rubieżach państwa perskiego ~~władzę tymczasową~~, po zabójstwie Dariusza, władzę tymczasową przejął ~~władca~~ ~~Persepolis~~ jeden z wódców, jednak nie udało się powstrzymać upadku Persji. Po zajęciu ~~całej~~ ziem perskich Aleksander planował podbój Indii. Zwyciężył nawet w bitwie nad rzeką Hydaspes, jednak nad rzeką Beas armia odmówiła

dalszego marszu, co zmusiło króla do odwrótu. Armie rozdzielił, znaczna jej część wracała przez Gedroję – pustynną krainę, co spowodowało śmierć wielu żołnierzy. Historycy interpretują tę decyzję jako zemstę Aleksandra na buntownikach, co potwierdzałoby pogarszającą się kondycję psychiczną monarchy (która objawiła się już wcześniej, np. w zabójstwie bliskiego współpracownika – Kleitosa Czarnego). W Babilonie król zaczął planować kolejne podboje, m.in. Potynyspu Arabskiego. Wystraszili te plany przewrót, jednak tajemnicza śmierć monarchy.

Imperium Aleksandra w dniu jego śmierci obejmowało Macedonię, Grecję, Azję Mniejszą, Bliski Wschód z Egiptem, Persję, oraz południowe regiony Azji Centralnej oraz dalekie pokonanie persko-indyjskie. Podbój tak wielkiego terytorium w tak krótkim czasie musiał mieć poważne konsekwencje. Pod względem politycznym imperium rozpadło się na państwa, w których władali diadochowie (z gr. „diodochi”) – dawcy Aleksandra. Były to monarchie despotyczne, ostatnia z nich upadła w 30. p.n.e. po włączeniu Egiptu do Imperium Rzymskiego.

O wiele ważniejsze okazały się skutki kulturalne; nie bez powodu śmierć Aleksandra wyznacza granicę między epoką klasyczną a hellenistyczną. Grecy, którzy stanowili elitę nowych państw, zaczęli na masową skalę konstać z osiągnięć kultury greckiej, łącząc je z osiągnięciami kultur Bliskiego Wschodu w kulturę hellenistyczną.

Z jednej strony przyjęto ustój wschodniej monarchii despotycznej (np. w ~~państwie~~ Egipcie Ptolemeuszów), zaś naukowcy greccy zaczęli być pragnąć badania ról

bliskości wschodnich odpowiedników. Z drugiej – największe miasta państwa hellenistycznych (m.in. Aleksandria i Pergamon) funkcjonowały w sposób zbliżony do polis greckich, zaś językiem międzynarodowym stała się (a nawet dominującym np. w Aleksandrii) sztuka grecka w odmianie wspólnej – koine. Nowa, wspólna dla obu kultur forma osiągnęła szczytu: rozwinęła się sztuka i architektura hellenistyczne. Wiedza tej cywilizacji utrwalana była m.in. w Bibliotece Aleksandryjskiej czy Muzeum w Pergamonie. Warto przy tym zauważyć, że procesy te dotyczyły elit – ludność państw hellenistycznych pozostała przy ~~dotychczasowej~~ dawnej kulturze, co tłumaczy uległość tych terenów na najazdy mabske w VII w. n.e.

Okazuje się zatem, iż najważniejszym skutkiem podboju Aleksandra Wielkiego było powstanie niezwykle atrakcyjnej kultury hellenistycznej. ~~Wynika to~~ Wynika to również z roli, jaką odegrała w następnych wiekach. Po podboju basenu Morza Śródziemnego przez Rzym, jego kultura zaczęła konstać z dorobkiem kultury hellenistycznej. Romanizacja wschodnich prowincji przy jednoczesnej hellenizacji terenów zachodnich dały początek kulturze i cywilizacji grecko-rzymskiej. Ta zaś, razem z chrześcijaństwem, stały się filarami cywilizacji Europy. Okazuje się zatem, że podboje Aleksandra Wielkiego umożliwiły powstanie cywilizacji Zachodu w znanej współczesnym postaci.

2. Scharakteryzuj polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych oraz oceń skutki ruchu krucjatowego.

Konstrukcja tematu obligowała zdających do skoncentrowania się na wieloaspektowej charakterystyce genezy wypraw krzyżowych, a także na ocenie następstw średniowiecznego ruchu krucjatowego. Najczęstszym błędem popełnianym przez piszących było, niepotrzebne z punktu widzenia brzmienia tematu, szczegółowe charakteryzowanie przebiegu kolejnych wypraw. W przedstawianiu uwarunkowań krucjat zdający zwracali uwagę na kontekst cywilizacyjny (polityka Turków Seldżuckich wobec chrześcijan w Ziemi Świętej), na kontekst religijny (sobór w Clermont i mowa papieża Urbana II), na kontekst społeczno-ekonomiczny (tzw. głód ziemi w feudalnej Europie). Wśród ocenianych skutków pojawiało się zwykle osłabienie pozycji papieństwa, pogłębienie podziału między Kościołem katolickim a prawosławnym, zmiany kulturowe. Ciekawą realizację tego tematu stanowi przykład 43.

Przykład 43.

Ziemia Święta czyli obszar niewylide nazywa się dla chrześcijan, to tam dwalił Jezus Chrystus i to dlatego na świat wysłała religia chrześcijańska. W średniowieczu ona, a szczególnie Jeruzolima była najsłynniejszym pielgrzymów. Było to też jednak miejsce ważne dla innych nacji z innych nacji - Muzułmanów. To prawdopodobnie ten czynnik był przyczyną zaproszenia w 1095 r. w Clermont przez papieża Urbana II, jednego z najważniejszych myślicieli epoki średniowiecza - krucjat.

Sam proces ustanowienia wypraw krzyżowych jest jednak bardziej złożony. Na on kultura religijna polityczna, a jednym z najważniejszych są te polityczne. Początek krucjat przypada na okres tzw. „złoty wiek chrześcijaństwa”, a więc konfliktu pomiędzy papieżem, a cesarzem. To nie są one wyprawy krzyżowe były narzędziem w rękach papieża, mającym ukazać jego prymat nad cesarzem oraz zwiastującymi wieki jego zwycięstw. Nie miały one jednak

[illegible]

Wtedy rynek mianowicie nieprawy brylantowy, na
które zrobić porównany miarę, że to społeczo-
gospodarcie. Język Ziem Św. nie były tylko
miejscem kultu religijnego. Stanowiły też one
źródło różnych bogactw oraz nie gospodarczo
związki do zagospodarowania. W Europie tury-
czarem ponosi zwycięstwo nie tylko, twardość ten
brakowało ziem dla młodszych synów swoich
ojców braci, to źródła bogactw, z których mogły
by czerpać kolijne polowania. Książka stanowiła
niektórzy starzy by znaleźć sobie nowe
miejscę do życia, by też źródła dochodów, albo
~~Zdawało się też, że po prostu porzucenia swojego~~
~~do robót. Zdawało się też, że to nie było~~
~~nie na ta pociągające w ramach kraju za porzucenie~~
~~nie pociągające. Po co było polowanie kolijne~~

[illegible][illegible]

W tym miejscu warto się zastanowić czy papier

nieudzielił jednak skutku. Leżał między jego rękami
 oraz nogami cały proces nypian burzycowych.
 Zawsze należy od śmierci wielu ludzi, po pierwsze
 mieszkaniów przewożących ziem i nie tylko z nimi
 Śmierci, ale i kłopoty gdzieś I kłopoty takie
 znana ludzka - na swojej drodze do Jeruzolimy
 przetrzymać też mierzem mierzem i wiarą.

Po długie ^{Śmierci} ~~zmarli~~ rycew i ludzi bionowych uolali
 w kłopotach. Wspaniała już kłopoty ludzka
 jako można się dłużej nie osiągnąć sukcesu
 a jej utrzymanie w sporej niedroży zginieć.
 Inna to nspanieć też o kłopoty dłużej,
 powstać na fundamencie poglądu, że tylko
 czysta ręka może zdobyć Jeruzolimę. Nie
 trzeba mówić jako tragedia słoneczny, że ten
 pomysł. Dwie zginieć, a ewentualne ~~zginieć~~
 ich resztki sprzedane w mienie. Kolejnym
 skutkiem było ~~z~~ zaplanowanie agresji pomiędzy
 Śmiercią chrześcijańską, a Śmiercią Młodym.
 Młody dalej nie udaje zapanieć o Konstantynopolu
 i pomocy nypian burzycowych w jego upadku.
 Długość drogi o IV kłopoty, która zaniat
 uolali nie do Jeruzolimy, najpierw pomoc
 zdobyć miasto w Bizancjum z pomocą z miastem
 a następnie gdy ten nie umiał się ze sobą
 umowy posłata miasto i utworzyć miasto

lubelskiej. Po jego upadku Konstantynopol nie odzyskał już swojej dawnej potęgi. Warto jednak zauważyć, że ~~nie~~ miały one swoje pozytywne skutki. Wspomniany już różny miast postawach, które także nymiana kulturowa i na Wni europejskiej awansują. Dzięki uprzedzeniu Europa mogła cieszyć z różnorodnego i zróżnicowanego dorobku kulturowego awansu co nawet obecnie można zauważyć, porównując się do wieloletnich europejskich miastach.

Podsumowując uprzedzenia historyczne miały swoje uszczelnienie, tym samym prawo zaistnienia. Jednakże, patrząc na skutki jakie przyniosły należy zastanowić się czy powinny. Można zdaniem niekierownic, jednak analizując ^{ich} przyczyny nie dojdą się ich uniknąć, a przynajmniej nie w takich czasach.

3. Wyjaśnij genezę i scharakteryzuj postanowienia unii lubelskiej.

Ten temat miał postać najbardziej klasycznego sformułowania. Zdający mieli wyjaśnić jak i dlaczego doszło do zawarcia unii lubelskiej z 1569 roku, a także scharakteryzować jej postanowienia. W większości realizacje ściśle odpowiadały tematowi, choć w niektórych przypadkach zdający niepotrzebnie opisywali okoliczności zawarcia i postanowienia wcześniejszych unii polsko-litewskich (np. unii w Krewie, unii w Horodle). Wyjaśniając genezę unii realnej między Polską a Litwą zdający zwykle koncentrowali się na kwestiach dynastycznych (wygaśnięcie dynastii Jagiellonów), ekonomicznych (zrównanie statusu szlachty litewskiej ze statusem szlachty polskiej), prawno-ustrojowych (ruch egzekucyjny). Charakterystyka postanowień zazwyczaj przybierała postać opisu tego, co w Rzeczypospolitej Obojga Narodów było wspólne dla Korony i Litwy oraz co było odrębne. Zdający z reguły pomijali okoliczności bezpośrednio poprzedzające zawarcie unii, a związane z przebiegiem sejmu lubelskiego i z inkorporacją do Korony znacznej części ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Przykład 44.

Unia lubelska była niewątpliwie przełomowym wydarzeniem w historii Polski i Litwy. Gdyby do niej nie doszło, historie obu tych krajów mogłyby się potoczyć zupełnie inaczej. Tak jak wszystkie przełomowe wydarzenia miało wiele przyczyn. Przyczyny te były zarówno gospodarcze, kulturowe, jak i polityczne.

Zaczynając od przyczyn politycznych, być może najważniejszą Wielkie Księstwo Litewskie już wiele lat przed zawarciem tej unii zaczęło rywalizację z Wielkim Księstwem Moskiewskim które dążyło do zrealizowania polityki „zbierania ziem i ludności”. Jednak w latach bezpośredniego poprzedzających zawarcie unii litwini ponosili dotkliwa klęski, na przykład przeciwko ~~Janowi~~ Iwanowi IV Groźnemu który nie tylko wygrywał rywalizację z Litwą, ale na dodatek wprowadzał we własnym państwie system władzy oparty na terrorze (tzw. oprichnina), mordując setki i tysiące osób między innymi w dopiero w zajętych terenach. Sytuacja ta przerodziła się w chłodną, litewską, która obawiała się dostania pod panowanie Króla Iwana, oraz do tego że jeśli nie podejmą zdecydowanej klęski kontrakcji to do takiego scenariusza nieuchronnie dojdzie. Naturalnym rozwiązaniem było pozyskanie wsparcia polskiego poprzez zawarcie unii.

Drugą przyczyną była niestabilność unii personalnej dwóch państw która momentami przestawała nawet funkcjonować. Jednocześnie w sytuacji braku męskiego potomka Zygmunta II Augusta perspektywa zerwania unii i przełknięcia wspól-

stawiało się coraz bardziej realne, czego nie chcieli żadna ze stron. ~~Do~~ Poncadio, Jagiellonów, którzy nie cieszyli się niemal nieograniczoną władzą na Litwie nie chcieli wprowadzić unii, w wyniku której doszłoby do wprowadzenia również na Litwie rozwiązań znanych z Królestwa Polskiego. Jednak w perspektywie planu wymarcia dynastii Zygmunt II podjął decyzję o dążeniu do zblizenia obu państw. Przyczyną, przyczyną, również polityczną, była chęć średniej szlachty litewskiej do ograniczenia roli politycznej wielkich panów litewskich np. Radziwiłłów. Jednak ta przyczyna jest również kulturowa, a konkretnie odnosi się do kultury politycznej Litwinów, a zwłaszcza szlachty średniej. Wpływała na nią idea równości szlacheckiej, słynne powiedzenie „szlachta na zagrodzie, równy wojewodzie” oraz wolność szlachty do wolności szlacheckich obowiązujących w Królestwie Polskim i pragnienie wprowadzenia takich zasad również w Wielkim Księstwie.

Kolejną przyczyną kulturową była chęć szlachty litewskiej do uczestnictwa w świecie kultury łacińskiej, stojącej na wyższym poziomie rozwoju niż np. cywilizacja moskiewska. Dostęp do tej kultury możliwy był dzięki unii łacińskiej z Polską, czespaninowizacji polskiej, rozwój intelektualny i kulturowy przejawiający się na przykład dostępem do Akademii Krakowskiej czy później założeniem ~~Uniwersytetu~~ Uniwersytetu w Wilnie. Wszystko to było możliwe dzięki zintensyfikowanym relacjom z zamieszkaną w kulturze łacińskiej Polską.

Były ~~również~~ prógi wyzwiście również przywrócić gospodarcze. Zważając szlachta polskiej zależało na możliwości ekspansji gospodarczej na tereny Wielkiego Księstwa Litewskiego. Polacy ~~potrzebowali~~ potrzebowali nowych ziem pod uprawy w celu zwiększenia obsadów i ekstensywnego powiększenia pól uprawnych a przez to również swoich dochodów.

Również Litwini ~~dotarli~~ dzięki do łatwiejszego na ułatwiony dostęp do rynków zbytku dzięki unii realnej z Polską.

Jak jednak wyglądała sama unia? Zaczynając od wymienienia najważniejszych postanowień unii realnej było: wspólna obrona, wspólny wybór władcy, wspólny Sejm i waluta - zrównanie w prawach szlachty litewskiej z polską, oraz ustanowienie na Litwie takich samych jak w Koronie urzędów kontrolnych, jednak były one osobne dla Litwy i Korony. Takie polityka zagraniczna była od teraz wspólna. Jednak nie niektóre elementy pozostały różne, jak chociażby wojsko. Ponadto doszło do zmiany granic: część południowa ^{przypadała} Litwie. Tak więc zarówno szlachta polska i litewska ^{Koronie} zobowiązywała się do wyboru jednego króla co nie było nowością gdyż funkcjonowało już w czasie unii personalnej, jednak od unii lubelskiej wspólny był również Sejm Walny co miało kluczowe znaczenie gdyż to Sejm był najważniejszą władzą w kraju i od teraz Litwini mieli wpływ na jego obrady. Ponadto zrównanie w prawach szlachty

litewskiej i polskiej miało ogromny wpływ na ~~na~~ wiodąc gdzie oznaczono te spory wpływ tej pierwszej na kwestie w których dotychczas decydowało to drugie. Także ~~stworzenie~~ stworzenie urzędów centralnych na Litwie miało duże znaczenie (np. ~~hetmana~~ hetmana wielkiego, hetmana polnego, kanclerza, podskarbiego itp.) dla usprawnienia, zwłaszcza w początkowym okresie funkcjonowania państwa litewskiego. Także zmiany granic państwa i wspólna polityka zagraniczna chroniły Litwę, np. przed napadami tatarskimi i zapewniła jej wsparcie króla w wypadku agresji Moskwy.

Jak więc unia reńska lubelska była nie tylko zdarzeniem przełomowym o doniosłych skutkach i takich jak utrwalenie demokracji szlacheckiej czy wystawienie Polski na bezpośrednie zagrożenie ze wschodu i południa, ale również niezwykle skomplikowanym, w który do niego dostać musiały i "grać się" liczne grupy interesów i osiągnąć porozumienie.

Tematy z wyposażeniem źródłowym:**4. Scharakteryzuj i oceń politykę Napoleona Bonaparte wobec sprawy polskiej. W pracy wykorzystaj materiały źródłowe.**

Wyposażeniem do tego tematu były cztery materiały źródłowe: tekst *Pieśni Legionów Polskich we Włoszech* Józefa Wybickiego, fragment obrazu Januarego Suchodolskiego *Bitwa na San Domingo*, obraz Marcello Bacciarellego *Nadanie Konstytucji Księstwu Warszawskiemu* i tabelaryczne zestawienie liczebności wojsk Księstwa Warszawskiego na przestrzeni lat 1809–1813. Zadaniem zdających było przedstawienie polityki Napoleona wobec kwestii polskiej i jej ocena. W analizowanych pracach dominowało ujęcie chronologiczne tematu. Narracja była organizowana przez zdających najczęściej wokół takich zagadnień jak utworzenie Legionów Polskich we Włoszech i ich zaangażowanie w wojnach doby napoleońskiej, utworzenie Księstwa Warszawskiego i charakter tego państwa, wyprawa na Rosję w 1812 roku i jej konsekwencje. Oceny miały charakter złożony – część politycznych posunięć Napoleona była oceniana pozytywnie, np. utworzenie Księstwa Warszawskiego; inne – negatywnie, np. wysłanie polskich legionistów do tłumienia wolnościowego powstania na Haiti. Poniżej przykład wysoko ocenionej pracy.

Przykład 45.

Kiedy w 1795r. Polska całkowicie utraciła niepodległość, wysoka świadomość obywatelska była już ukształtowana w Polakach. Nieustannie podejmali oni działania mające na celu przywrócenie suwerenności ich kraju. Na pierwszy okres walki niepodległościowej, po trwałym rozbiore przypadła namierza czas, kiedy Napoleon Bonaparte wzrastał w siłę zdobywając najpierw przychylność swoich poddańców, a potem poszerzając swoją ekspansję na niemal cały kontynent. Dla Polaków Francja była nadzieją, gdyż do momentu należały to dwa państwa w duchu braterstwa i pomocy, a zaskarżonych z dorem redukcji francuskiej. Napoleon w pierwszym momencie stał się nie tylko cesarzem Francuzów ale i też modelem duchowym Polaków, co magnimnie wykorzystali. W trakcie pierwszej emigracji na dużą skalę, po upadku insurekcji kościuszkowskiej, głównym kierunkiem dla Polaków stał się Paryż. Tam też powstały dwa stronnictwa, dążące do organizacji życia politycznego i wyzolenie kraju. Były to umiarkowane Agencja i radykalne Deputacja. Stronnictwa te

dotarły do zjednoczenia sobie francuskiego Dyktatoratu, by w efekcie potężni byli po dwóch narodach przeciwko wspólnemu wrogowi. W związku z wzmożonym zapotrzebowaniem na wojsko, Napoleon zgodził się na utworzenie polskich oddziałów, które miały mu podlegać. Pierwszą propozycję uformowania legionów złożył on doświadczonemu i cenionemu ceniącemu Tadeuszowi Kościuszce, ten jednak był już zrozumiem polityczną neutralności wobec cara Rosji, więc odmówił. Propozycję jednakże przyjął Józef Dąbrowski. W 1797 r. podpisał on umowę z rządem Lombardii, podległej Napoleonowi, po czym szybko zaczął formować oddziały składające się głównie z polskich jeńców i dezertersów z armii austriackiej. ~~Legiony Polskie~~ Legiony Polskie we włoszech tak jak ich nazwa wskazuje, w głównym stopniu sformowały się na terenie Włoch. Odbyły się trzy kampanie tych oddziałów, najdalej na północ dotarły one do Neapolu. Ich walka nie miała mieć bezpośredniego związku z walką o niepodległość Polski. Żołnierze byli jednak entuzjastami, ponieważ wstąpili w obłecie Napoleona o brawu pod uwagę sprawy Polski. Jedną z najpopularniejszych pieśni legionowych z tamtego okresu był „Krzak Dąbrowskiego” autorstwa Józefa Wybickiego (tęto A). O stworzeniu legionistów do Bonapartego śladamy fakt odwołania się do tej piosenki w dzisiejszym hymnie Polski. Napoleon jest jedynym dyktatorem dyktatorem, który pojawia się w tej ważnej dla nas pieśni.

Podobna formacja pod egidą arcyksięcia Francji, uformowana z Polaków, powstała na terenie ~~dużym~~ Niderlandów. Nazywana była Legią Nadrenską, a dowodził nią generał Kniaziewicz. Polskie legiony nie stanowiły kluczowej roli w na liście

oddziałów Napoleona (w okresie szczytowym poboru należało do nich kilkadziesiąt tysięcy żołnierzy), a podane formacje tworzyły ośrodek na terenie imperium francuskiego inne niż jednostki narodowe. Na stosunek Napoleona do Polaków najlepiej wskazuje jego postawa podczas zawierania pokoju z Austriakami w Campo Formio. ~~Nie~~ Nie dość, że Napoleon w ogóle nie poruszył sprawy Polski, a mógł nawiązać przez nią zabawkę, to jeszcze zgodził się na nie podejmowanie dalszych działań na terenie państwa Habsburgów. W tej sytuacji wzburzeni Polacy stali się nieprzyjaciółmi w szereгах armii francuskiej. Wówczas, Napoleon zdecydował się na system oddziałów legionowych

na czele Santo Domingo (dzisiejsze Haiti), gdzie Flumić mieli powstać antyfrancuskie tubylcze ludności. Działanie polskich Legionów przedstawia obraz ze strony B. Decyzja Napoleona skazała wielu Polaków na śmierć z dala od ojczyzny, ponieważ w głównej mierze nie na polu walki, lecz z powodu trudnych warunków klimatycznych i ~~zmarli~~ chorób. Kolejnym miejscem, gdzie Napoleon wykorzystywał polskich oddziały było Hiszpania. Oddziały polskich szeregów przyczyniły się do wielu zwycięstw armii francuskiej na Półwyspie Iberyjskim. Paradoksalnie dojdąc sytuacji ~~na~~ polegali na tym, że należeli do ^{NOLNOSI} ~~nie~~ najlepszego kraju Polacy, a imieniem drego imperialisty. Udaromnieli dożycia niepodległościowe innych narodów. Dowodzi to, jak samolubny wobec Polaków, a także i reszty świata był Bonaparte.

W następnych latach kiedy Napoleon podjął w swoich dążeniach ekspansyjnych nadebrała się kolejna okazyja, gdzie korzyści odnieść mogli zarówno on, jak i Polacy. Podczas planowania najazdu na Rosję Francuz stwierdził, że potrzebna mu będzie kara wypadowa w pobliżu caratu. Podczas pokoju w Tylicy w 1807r. powołał on do życia Królestwo Warszawskie, zależek polskiej państwowości, rozbudowując powojennie mediażę w Polakach. Określił on

nowym państwem liberalną konstytucję, wzorowaną na konstytucji francuskiej, co przedstawia doktor Marcello Bacciarello pl. „Nadanie Konstytucji Królestwu Warszawskiemu” (źródło C). Mimo Rozkazu miały być dostosowane do struktur sprzyjających monarchii polskiej, jednak było to nierealne. Wiek napisał w duchu uświadczeń Polaków. Królestwo Warszawskie było podporządkowane Francji, pomimo formalnej unii personalnej z Saksonią, z Królestwa pobierano też największe w całym imperium

francuskie podatki. Napoleon potrzebował pilnie pieniędzy do fundowania kolejnych wypraw, był też świadomy, że Polacy w imię wolności nie będą stawali nikogo opór. Wydarzeniem, które kapitulowało funkcjonowanie państwa „kapiące sumy” związane było z rokiem i postawą Napoleona. Król Niemiec an Polaków do wykupienia jego opromienionych długów i dawał spłacać to, krótko w ratach. Tronem było miejsce w mieście Bayonne. W ten sposób, Napoleon ponownie wykorzystał Polaków, gdyż zyskał kolejne pieniądze na wojnę, a Polacy i tak nigdy nie spłacił.

Sukcesywnie na przestrzeni lat, wojna Królestwa Warszawskiego zmieniła się w wojnę o wolność, chętnych do walki w imię Napoleona. Wiemona, że w perspektywie czasu, kiedy Francja zdobyła już wszystkie zakątki Polski, powstała ona na powstanie i pełni suwerennego kraju potężnego ~~stanu~~ stosunkami z imperium. Wzrost liczebności wojska polskiego obrazuje źródło D. Widać na nim, że w okresie kampanii Napoleona na Moskwę było ono największe i sięgało 94 922 żołnierzy. ~~Pod koniec kampanii~~ Dowodzi to, jak wielu Polaków było zaangażowanych w sprawę. W trakcie ~~ostatniej~~ kampanii i odwrótu zginęło ponad 2 miliony, gdyż w 1813 r. licza żołnierzy spadła do tylko 18 tysięcy.

Postać Napoleona jest prawdziwą alegorią dużej roli w historii Polski i doświadczenia legendy. Ciepłota ten dot. Polakom nadzieję oraz poród do działania. Jak okazuje się jednak, abiezimoté interesów państwowych Polaków i Francuzów nie przetrwało XVIII i XIX wieku była jedynie abiezimoté okoliczności. Dziś odemy, jak bardzo Bonaparte wykorzystat ~~Polaków~~ sprawę polską do swoich własnych celów, nie okazuje przy tym współczucia dla uwięzionych wielu dziełnych ~~Polaków~~ Polaków ażimoté u jego boku, jak chociażby książę Józef Poniatowski podczas bitwy pod Lipskiem. Polacy byli z Napoleonem do jego końca. Jednak pomimo niewzruszonej i chiralami bezintrygującej postawy Napoleona względem mandu polskiego malarzy podjęli refleksję na temat istoty oraz skuteczności jego dążeń dla sprawy Polaków. Można powiedzieć, że podczas trwania wojny w 1815 r. nie ~~ustanowił~~ powstał Królestwo Polskie, gdyby wcześniej nie istniało już na tym terenie Królestwo Warszawskie. Również duch walki wśród Polaków, utajmiony się nieustannie przez 123 lata niewoli, mógłby nie być tak silny w przypadku braku doświadczeń z czasem napoleońskiego. O Bonapartym śpiewamy wiersze i maszyn hymnie narodowym, a jego postać stała się też motytem wielu poezji literackich, mojących nawiązać u ~~Polaków~~ Polaków pamięć o historii zwycięstwa, jak chociażby zmot to Bolesław Prus w „dacie”. Napoleon był i będzie wciąż ~~na~~ tradycją polską, a jego wkład w naszą mentalność jest niepodważalny.

5. Scharakteryzuj stalinizm w Polsce jako przykład systemu totalitarnego w jego wymiarze politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym. W pracy wykorzystaj materiały źródłowe.

W tym przypadku zadaniem zdających była charakterystyka, czyli wszechstronny opis, stalinizmu w Polsce jako przykładu systemu totalitarnego. W swoich wypowiedziach powinni odnieść się do aspektów: politycznego, społeczno-gospodarczego i kulturowego. Ponadto,

zdający mieli w swojej wypowiedzi wykorzystać informacje zawarte w dołączonych źródłach (fotografia, plakat propagandowy, fragment dokumentu, wiersz). Kluczowa dla udanej realizacji tego zadania była znajomość cech charakterystycznych systemów totalitarnych, w szczególności systemu komunistycznego. Należało skoncentrować się na takich elementach jak kult jednostki, terror, centralizacja, monopol polityczny, gospodarka centralnie planowana, industrializacja, kolektywizacja rolnictwa, propaganda, socrealizm, cenzura itp. Pomocą służyły źródła będące wyposażeniem tego tematu: fotografia więzienna gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila”, fragmenty Konstytucji PRL z odrębnymi poprawkami Józefa Stalina, plakat propagandowy z okresu planu sześcioletniego i socrealistyczny wiersz Adama Ważyka. Ich wnikliwa analiza pozwalała z jednej strony odnieść się do represji, jakie dotknęły byłych żołnierzy Armii Krajowej ze strony władz komunistycznych, z drugiej zaś ukazać całkowitą zależność państwa komunistycznego w Polsce od swojego sowieckiego protektora. Analiza plakatu propagandowego umożliwiała charakterystykę aspektu społeczno-gospodarczego systemu stalinowskiego. Na plakacie znalazły się odniesienia do realizacji planu sześcioletniego, którego celem była m.in. industrializacja polskiej gospodarki, oczywiście na wzór sowiecki. Pociągało to także za sobą przemiany w polskim społeczeństwie, np. możliwość tzw. awansu społecznego ludności chłopskiej. Analiza wiersza Adama Ważyka pomagała zdającym w charakterystyce stalinizmu jako systemu totalitarnego w aspekcie kulturowym (socrealizm). Znajdują się w nim odniesienia do charakterystycznego dla stalinizmu kultu jednostki. Zdający najczęściej koncentrowali się na aspekcie politycznym systemu stalinowskiego w Polsce, akcentując terror władz komunistycznych wobec przeciwników politycznych i kult jednostki w osobie Bieruta. Dostrzegali kwestię odwzorowywania sowieckiego modelu ustrojowego i wskazywali na zależność Polski od Związku Sowieckiego. Aspekt społeczno-gospodarczy i kulturowy był realizowany słabiej. Poza kwestią industrializacji, którą podpowiadał zamieszczony w arkuszu plakat propagandowy, w zasadzie nie pojawiał się temat kolektywizacji rolnictwa, a także współzawodnictwa pracy. Zdający nie potrafili również dostrzec zależności między ideologią komunistyczną a przemianami społecznymi, które ona powodowała. Nie podejmowana także kwestia stosunku władz do Kościoła. W aspekcie kultury zdający koncentrowali się na interpretacji zamieszczonego wiersza, nie dostrzegając szerszego kontekstu kultury okresu socrealizmu.

Przykład 46.

Polska po II wojnie światowej
znalaza się za żelazną kurtyną, w strefie
komunistycznej strefie wpływu. Taki porządek
ustalono na konferencjach
Trzech Wielkiej Trójki (przywódców ZSRR, USA
i Wielkiej Brytanii) w Teheranie, Jaltie
oraz w Poczdamie. Od 1944 r. Armie
Czerwone wkraczające na tereny dawnego
II Rzeczypospolitej umożliwiały komunistom

przejmowanie władzy. Polacy musieli działać w istnym porozumieniu z władzami w Moskwie. Od czasu wyborów z 1947r., które zostały sfałszowane oraz połączenia Polskiej Partii Robotniczej oraz Polskiej Partii Socjalistycznej, komuniści mieli ~~u~~ po które de facto stało się wchłonięciem PPS do PPR, komuniści wzięli w Polsce pełnię władzy. Od 1947/48 roku zaczęto wprowadzać stalinizm, który nosił cechy totalitaryzmu z tym, że w którymś państwie prześladowani obywatele, a PZPR miało pełnię władzy.

Najwreszcie przemiany zaczęły w sferze politycznej. Tu po II wojnie światowej komuniści zaczęli torować sobie drogę do objęcia władzy. Oporczy na czele z PSL istniała wielka działalność. Po wyborach z 1947r.

wiele działaczy, którzy mogli być niewygodni dla władzy zaczęto prześladować. Masowe były aresztowania i wyroki (w tym śmierć) dla działaczy członków PSL, PPS, także dla członków Armii Krajowej. Starano się przekonać osoby niewygodne dla komunistów (często żołnierze AK byli więzieni wraz zbrodniarzami z III Rzeszy). Z czasem władza zaczęła prześladować komunistów, których oskarżano o tzw. odłam prawicowo-nacjonalistyczny. Do więzienia trafił m.in. Gomułka. ~~W~~ W prześladowanie obywateli

~~Władza totalitarna~~ Podobnie działano wobec byłych żołnierzy AK, choćby Witolda Pileckiego, czy też gen Auguste Fieldorfa. Bardzo wzmocniono władzę wykonawczą. W praktyce prezydent - B. Bierut rządził jako dyktator - nie zerwano na przykład, nawet w partii - PZPR. Bardzo często

w wewnętrzne sprawy Polski ingerował Związek Radziecki. Warto pamiętać też na konstytucję PRL, którą do której poprawki napisał sam J. Stalin. Innym przykładem zabiegów od ZSSR był fakt, że polskiemu wojsku w czasach stalinizmu przewodził generał K. Rokossowski. Wojska radzieckie stacjonowały w Polsce i miały charakter strefy odstraszającej Polaków przed wszelkimi działaniami oporowymi. Dodatkowo o totalitaryzmie w Polsce pod koniec lat 40 i początku lat 50 świadczył fakt, że ~~ładzie~~ władza była w rękach komunistów. Jak już wspomnieliśmy, przeciw represjonowano, a PZPR wraz z totalitarnymi partiami - ~~SL i SD~~ miało pełnię władzy.

Stalinizm w Polsce przejawiał się również w sferze społeczno-gospodarczej. Zmieniono model gospodarki z rynkowej na centralnie planowaną. ~~Od tej pory~~ Władze

sterowały pro-wybitnymi procesami gospodarczymi, faktycznie zakazano funkcjonować prywatnym firmom. Miasto nieprzebrało bitwę o handel. Przedsiębiorcy musieli płacić państwu opłaty, niewiele udało się przetrwać do 1956 r.,

wielki rok, w którym w pewnym stopniu liberalizowano przepisy. Władze PRL stawiały na premię ciężki. Z wrosem gospodarki Polki coraz bardziej zaczęły narzucać być powiązane z gospodarką ZSSR. Wypukłe przedsiębiorstwa miały charakter propagandowy - Pałac Kultury nazwano imieniem Stalina, Nowa Huta miała być miastem robotniczym. Na wzór radziecki wprowadzono współwładnictwo pracy. Również na wzór radziecki chiano przeprowadzić kolektywizację wsi - zaczęto tworzyć Państwowe Gospodarstwa Rolne. Te akcje jednak nie zostały ukończone, większość ziemi pozostała w rękach chłopów. Widać jeszcze ślad, że w okresie stalinizmu praktycznie cały kapitał upaństwowiono. ~~W~~ W celach propagandowych ogłoszono, że klasą panującą są robotnicy i chłopcy. Gospodarkę działającą w ramach układowych

planów (prześlutek), mimo że Knie było
 zbyt wydajne, opórano ją jako sukces.
 Jest to kolejny dowód na to, że w okresie
 stalinizmu po łobke stała się postawą
 totalitarnym. ~~Stano~~
 Stano się, by również potężnić
 rozwój zmiany. Wreszcie było

propaganda. Media służyły władzy. Często
 były plakaty i over morale poprzez dla
 władzy. Wychwalono Lenina, Stalina,
 Bierce. W szkołach mówiono o wartościach
 komunizmu, chiano wykształcić nowe
 pokolenie, które będzie potężne władzy.
 Nawet w sporcie można znaleźć przykład
 wpływu postawy totalitarnego - np.
 sponsorami klubów stały się państwowe
 zakłady. Dzięki w związku z opresyjnymi
 działaniami aparatu państwa i z ostraceni.

Pamięć kultura miała służyć
 totalitarnej władzy. Dowolnym
 nartem w rżce był & recreation.
 Obrazy, rżby, a nawet budynki były
 tworzone zgodnie z tym nartem. Twórcy,
 by nie narodzić się władzy tworzyli dzieła
 chwalcące komunistyczny system oraz
 władze PRL i ZSRR. Inne są dzieła
 choćby Adama Wrońskiego, czy też

Wistawki Symborskiej! Czyste były pochady,
w których manifestowano papacie dla
władz (np. pochady przemysłowe).
W celu umocnienia władzy ludowej korupowano
również z muzyki. Polska wistawka stoty
się takie zespały, pieśni i tancerze jak
„Morowce, czy też „Śląsk” jednocześnie

w kraju panowała cenzura. Zakazywano
publikacji dzieł, które uderzałyby
w pomysły systemu. Z kulturą ~~liże~~ powiązane
jest także działanie władz wobec
kościół, któremu starano się utrudnić
funkcjonowanie. W 2008 roku zakazano
publikacji prasy katolickiej, np.
„Tygodnika Powszechnego”. Na karanie
księży domowego, występ kapłanami
w kominach na VB. Celem dla
spoleczeństwa było również i internowanie
kard. S. Wyszyńskiego. Wymienione
przykłady udowadniają, że również w
sferze kulturalnej, PRL w okresie
Stalinizmu było państwem totalitarnym.

Na podstawie wymienionych
argumentów dotyczących polityki, sfery
gospodarko-społecznej oraz kulturalnej
możemy postawić, że Polska od końca
lat 40 XX wieku do 1953, a nawet 1956
była państwem totalitarnym.

Widziom było nie ciężko, brakowało wolności politycznej, gospodarkę musieli dbać, wspomóg ustalony przez państwo, a kulturę mieliby rozwijać wolniej. Wynika to stąd, że państwo miało być ustrój nie inny jak totalitarny, co wiążęło się z bardzo ciężkimi warunkami funkcjonowania dla obywateli.

Wnioski i rekomendacje

1. Dużą trudnością dla zdających, podobnie jak w latach poprzednich, jest sformułowanie dłuższej wypowiedzi, logicznej i zrozumiałej dla odbiorcy (poziom wykonania – 31%). Największym mankamentem jest nieumiejętne łączenie wydarzeń w związku przyczynowo-skutkowe oraz formułowanie ocen i wniosków, które są bardzo często niedojrzałe i stereotypowe.
2. Zdający, którzy wybierają wypracowanie z załączonymi materiałami źródłowymi nie biorą pod uwagę konieczności dokładniejszej analizy załączonych źródeł, a najczęściej nie widzą konieczności umieszczenia ich w kontekście własnej wiedzy historycznej. Przez to ich wypowiedzi są bardzo ograniczone. Należy zwrócić uwagę na umiejętność umieszczenia informacji pochodzących ze źródeł w szerszym kontekście historycznym.
3. Zdający mają duży problem z budowaniem poprawnej struktury wypowiedzi, nie potrafią właściwie przeprowadzić selekcji faktów do chronologicznego lub problemowego przedstawienia wybranego tematu. Należy kształcić w szkole umiejętność pisania krótkich, argumentacyjnych wypowiedzi.
4. Zadania, które wymagały od zdających oparcia się na konkretnej wiedzy historycznej i wskazania odpowiednich wydarzeń lub nazwisk są zadaniami trudnymi. Zdający nie potrafią udzielić precyzyjnych odpowiedzi, mają problem ze wskazaniem wydarzenia czy innego faktu, mimo że odpowiednie informacje znajdowały się w załączonych materiałach źródłowych.
5. Zdający mają trudności z uzasadnianiem swojego stanowiska i budowaniem trafnej argumentacji. Często argumentują skrótowo, na najwyższym stopniu ogólności i nie potrafią podać bardziej konkretnego przykładu odnoszącego się do wydarzenia, postaci czy chronologii, który by dopełniał ich argumentację i czynił ją bardziej adekwatną do treści polecenia zawartego w zadaniu.
6. W edukacji szkolnej należy zwrócić baczniejszą uwagę na kształtowanie umiejętności właściwego posługiwania się terminami historycznymi. Zdający często nie posługują się poprawnymi terminami, nie znają ich ani kontekstu, z którym są związane.

7. Należy podkreślić, że dobra znajomość faktografii oraz terminologii historycznej to warunki konieczne udanej analizy i interpretacji źródeł, a także tworzenia narracji historycznej, zarówno w zadaniach wymagających krótkiej, jak i rozszerzonej wypowiedzi. Wyjaśnianie procesów historycznych, formułowanie wniosków, ocena zjawisk, interpretacja symboliki, sytuowanie w czasie i przestrzeni nie jest możliwe, bez merytorycznej wiedzy.
8. Należy położyć większy nacisk w szkolnej edukacji historycznej na rozwijanie myślenia problemowego oraz umiejętności zastosowania zdobytej wiedzy w sytuacjach nietypowych. Bardzo dobrym narzędziem służącym realizacji tych celów są źródła ikonograficzne, których analiza i interpretacja wymaga zastosowania umiejętności złożonych.